

lanságával szemben. Ezt a hasonlatot csillagászatilag is értékesítették és a halotti könyv fejezeteibe is belevitték.“

Az egyiptomiak tehát évenként, a tavaszi újhold ideje körül Ra föltámadásának a napját ülték meg és ilyképen egyszersmind a léleknek a halál után való majdani föltámadásáról is megemlékeztek.

*

A párhuzamos jelenségeknek a kimutatását, a melylyel ez alkalmammal foglalkoztunk, még ki lehetne bővíteni és messzebb kiterjeszteni. Eddigi fejtegetéseink is elégségesek azonban annak a ténynek a megismerésére, hogy mai istentiszteleti szokásaink közül sok a régi kelet szokásaiban gyökeredzik. Éppen a mult egyik eleme hatalmunknak!

Mahler Ede.

NÉPFAJOK ÉS NÉPEK A XIX. SZÁZADBAN.

— Hetedik közlemény. —

VII. Turán (uralaltaji) népcsalád.

A turán vagy ural-altaji nyelvcsaládot rendszeren öt csoportra osztják, ú. m.: a) urali vagy nyugoti ág: 1. csúd-magyar vagy finn-ugor és 2. szamojéd csoport, b) altaji vagy keleti ág: 3. török-tatár, 4. mongol és 5. mandsu vagy tunguz csoport. Újabb vizsgálatok szerint azonban az uralaltaji családba számítandó még a japán is, ez tehát a 6-ik csoport. Ellenben a koreai, meg egy pár agglutináló jellegű arktikus nyelvről (minő pl. az aleut) kétséges, hogy van-e köztük s a turán nyelvek közt genealogiai rokonság vagy önálló nyelvtípust képeznek. Sokkal több valószínűség szól a turán és dravida nyelvek közti rokonság mellett, a mit azonban nem úgy kell képzelnünk, mintha a dravidaság a turánságnak volna egyik ága, hanem a két nyelvcsalád van egymással olyanforma űs rokonsági viszonyban, mint a milyet vesznek föl az árja, semita és khámita családok közt.

Egész a legutóbbi évekig a turánokat az arktikus és az isoláló nyelvű indokhinai népekkel együtt a *mongol* rasszba foglalták össze. Ezen az állásponton volt Müller Fridrik is úgy az „Ethnographie“, mint a „Grundriss der Sprachwissenschaft“ című nagy műveiben. Deniker francia anthropologus azonban, kinek felosztása minden eddigi anthropologiai osztályozásnál alaposabb, ketté választja a turán nyelvű népeket. A mongol rasszhoz csupán a mongolokat és mandsu-tunguzokat számítja, mindegyik csoportot külön anthropologiai típusnak vévén föl, melyek közül a mongolhoz tartoznak még

az indo-kinhaini nyelvcsaládból a tibetiek is, a tunguzhoz pedig a koreaiak, a japánok már erős mongol-malaj-aino keveréknépet képeznek, miként keverék a kinhain is, meg a hátsóindiaiak. Ezenkívül fölvesz egy különálló *turán* rasszt, mely négy típusból, ú. m. a lappból, finn-csüdből, ugorból és törökből áll. A lapphoz számítandók a szamojédok, az ugorhoz a jéniszei osztályok, a finn-csüd mélyen benyúlik az orosz nyelvhatárba s nyomai egész a Kárpátokig és Csehországig fölismerhetők. A szoros értelemben vett finn nép már nem tartozik a turán rasszhoz, hanem a szőke (skandináv) rassz egyik önálló típusát, a kareliait képezi. Magyarok, baskirok, kazáni tatárok, turkómánok, ozmanlik a barna rasszszal való keveredés következtében sokat veszítettek eredeti tipikus (ugor és török) sajátágaikból.

1. Japán.

Mai hazájukba az ázsiai szárazföldről a Kr. e. XIII—XII. században költöztek, hol az aino őslakosságon kívül malajfajta elemeket kellett találniok, melyeket teljesen beolvasztottak. A tunguz-csoporttal lehettek közelebbi rokonságban, de a turánságtól való 3 ezer éves elszigetelt helyzetük, a malajokkal és ainokkal való keveredés s a kinhaini kultúra befolyása annyira átalakította őket, hogy inkább egy magában álló népnek, mintsem a turánsághoz való tartozásuknak a bélyegét viselik magukon. A hódítók eredeti sajátosságait nyilván a régi harcosok osztályához tartozók őrizték meg, kiknek száma 1896-ban 2.050,144 volt, vagyis a köznép tömegével szemben alig $\frac{1}{20}$ -ad része a lakosságnak.

Japán népességi viszonyairól már a középkor elejéről vannak adatok. Egyik szerint 610-ben 4.988,842, másik szerint 736-ban 8 millió volt a lakosság. Újabb adatokat az 1542—1634 közti időből ismerünk, a mikor portugál misszionáriusok terjesztették Japánban a keresztyénséget. Ezen misszionáriusoktól való az a régi földrajzi művekben sokáig ismételt adat, hogy Japán lakossága 45 millió. Ez a lélekszám azonban később leolvadt felényire. A XVIII. század derekától több mint egy századon át nem sok változást találunk a lakosság számában, a rohamos fejlődés csak a 70-es években indult meg s a népesség mai növekvése mellett Japán már a közeli jövőben veszedelmes versenytársa lehet az európaiaknak a Csendes-Oceánon, hol Havaiiban már megkezdtek a gyarmatosítást s míg 1890-ben 35 ezer polinéz, 21,100 fehér és 15,300 kinhain mellett csak 12,400 volt a japánok száma, 1896-ban már 24 ezerre emelkedett, holott az európaiak mindössze 3 ezerrel szaporodtak. Egyelőre a közelebb eső szigetekre terjed ki a gyarmatosítás, különösen Jezora, melynek lakossága 1869-ben még csak 48,867 volt, ennek is majdnem egyharmada aino, 1886 végén már 225,958, 1897-ben pedig

508,870. Sachalin szigeten is terjeszkednek, itt azonban az oroszok állnak útlejártakban s lassúbb a növekvés, a lakosság száma 1875-től 1897-ig 12 ezer 500-ról csak 28,166-ra emelkedett, ennek mintegy negyedrésze japán.

Japán népességének másfél százados növekvését a következő adatok tüntetik föl:

1744: 25.682,210	1890: 40.072,020
1804: 27.579,391	1896: 42.270,620
1871: 32.896,134	1898: 43.984,597
1881: 36.358,994	1901: 45½ millió.

Vagyis míg a XIX. század első kétharmadában mindössze 19⁰/₀ volt a szaporodás, átlag tehát nem egészen 0·3⁰/₀, az utolsó 30 év alatt már 39⁰/₀-, vagyis átlag 1·3⁰/₀-ra emelkedett.

2. Török-tatár törzs.

A X—XI. századtól kezdve Ázsia nyugoti felének s Európa délkeleti részének politikai tekintetben vezérlő népeleme — lehet mondani — egész a jelen századig, mely a lefolyt évezred alatt egy pár világbirodalmat alapított, minő volt a Ghasznevidaké, a szeldsukoké, a kipszaki tatároké, Timur-Lenké, a nagy moguloké és az ozmanliké: megalapításokban azonban sokkal nagyobb képességet tanúsítottak, mint fentartásukban. Azok a különböző népek, melyek a Lenától és az Altajtól kezdve a középázsiai pusztaságon át a Volgáig és Fekete-tengerig s Iránon át az Adriai-tengerig elterülő óriási földön szakadatlan sorban követik egymást, ú. m. az ujugurok, özbegek, kirgizek, baskirok, szibériai, kazáni, mizser, nogaj és krimi tatárok, turkománok, azerbejdzsáni és kaukázusi törökök, szeldsuk-ozmánok stb. egészben véve ugyanazon egy nyelvet beszélnek, melynek egyes ágai egymás közt csupán dialektusi eltéréseket mutatnak, úgy hogy Vámbéry szerint a konstantinápolyi török megérti a khinai határszáron lakó ujugur-tatár beszédjét. Szintén csak dialektus volt a régi bessenyő (kangli) és kun (oghuz vagy úz) nyelv is, melyet az ú. n. Petrarca-codexből gr. Kuun Géza kiadása után ismerünk s mai napig megvan Radloff szerint a közép-volga melléki mizser-tatárok vagy mesceserjások nyelvében. Ellenben a jakut s még inkább a csuvas már önálló nyelvnek a jellegét viseli magán, úgy hogy ilyenformán a török-tatár nyelvterületen szorosan véve csak 3 nyelvet vehetünk fel: a törökök nyelvét, a hunn-szarmaták nyelvét (csuvas) és a szakák nyelvét (jakut).

a) *Törökök.* (Turkok.) A Kr. n. VI. században lépnek föl a történelem színterén, a midőn az altaji turkok az Arany-hegységtől egész a Volgáig és Azovi tengerig, dél felé Iránig kiterjesztették hatalmukat, Baktriában véget vetvén az ethalita hunnok uralmának s Ázsia nyugoti részeiben és a Volga

vidékén meghódítván a hunn és ugor elemekből alakult különböző népeket. Az altaji turk hatalmat 730—740 felé a tőlük délnyugotra tanyázó ujgurok döntötték meg. Az ujgurok terjeszkedése indította meg a VIII. század második felében azt a népmozgalmat, mely a törökség kangli, oghuz, kipesak és khalads törzseit nyugot és délnyugot felé tolta, következménye egyfelől az volt, hogy a magyarság teljesen kiszorult Kelet-Európából, másfelől pedig, hogy a régebbi hunn-szarmata elem nyelvét más rokon dialektusok — a kanglik és oghuzok nyelve — váltották fel, melyekhez járult a mongol hódítások idején előbbre tolt s bizonyára már karlukokkal erősen összekeveredett kipesakok nyelve s egymást kölcsönösen áthatva, az egymással összekeveredett rokon néprétegek nyelvéből fejlődtek ki a mai tatár dialektusok, a mizser, baskir, nogaj, kumik, kazáni és szibériai tatár, míg a hunn-szarmata nyelvsajátságok területe összezsugorodott s csupán a középvolga-melléki csuvasok őrizték meg ezen különleges, egykor messze kiterjedt török-tatár nyelv egyik dialektusát. Turkesztánban és Khorasszában az oghuz törzshöz tartozó elemek terjeszkedtek, magukba olvasztva a cftalita hunnok és parthusok maradványait; ezekből alakult a turkomán és szeldsuk-ozmanli nép; átesaptak a Volga-vidékre és Dél-Oroszországba is, maradványaik a krími tatárok. A turkesztáni oghuzokkal a keletről előnyomuló khaladsok és ujgurok s az északi pusztaság törzseiből, karlukokból, kipesakokból összeverődött özbegek keveredtek, ezek beszélik a csagataj nyelvet. A pusztaság északi részén egy más török keveréknép alakult, jóformán még az altaji turkok idejében, mely kirgiznek nevezte magát; régebbi alkatrészei közt meg lehet különböztetni a kipesak törzset s aztán az ó-korban a khinaiai által emlegetett „zöld szemű, vörös hajú“ usziunokat, valószínűleg részük volt a kirgizek mai alakulásában a magas termetű karlukoknak is, a kimakok főtömege pedig, kik a karkukoktól északra s a kirgizektől nyugatra laktak, nyilván a kirgizekben tünt el.

A törökség mai népeinek alakulásánál mindenesetre számolnunk kell azzal a körülménnyel, hogy az egymással rokon törzseknek sokszoros keveredéséből álltak elő, a mely megkezdődött már az ó-korban s tartott valami másfél évezreden át. Nincs egyetlen egy is a mai török népek közt, mely ne 2—3 régi török törzsnek a keverékéből állna s viszont a régi törzsek mind felbomlottak s egyes részeik más, szintén felbomlott törzseknek a részeivel egyesültek, úgy hogy tulajdonképen alig lehet bármelyikről is azt állítani, hogy egyik vagy másik török nép ennek vagy annak a törzsnek volna az egyenes leszármazottja.

A törökség a Timur-Lenktől Nagy Szulejmán koráig terjedő harmadfél század alatt, a XIV. század második felében s a XV. és XVI. században

érte el virágzásának tetőpontját. A XVII—XVIII. században bekövetkezett a stagnálás, majd a hanyatlás, mely különösen a XVIII. század utolsó tizedei óta öltött mind nagyobb arányokat, úgy hogy a kirgizek és volgai tatárokat kivételével a törökség többi része csak kis mértékben szaporodott vagy éppen fogyott.

Az egyes népek vagy inkább török csoportok a következők:

1. Az *ozmánok*, a törökség leghatalmasabb népe, melyről azonban határozottan állíthatni, hogy 1780/90 óta csökkenő félben van. A XVIII. század második harmadának népességi viszonyait megtaláljuk Decsi Sámuel „Osmanographiá“-jában (Bécs. 1788. 116.), a mely szerint európai Törökország lakossága 24 millió, az ázsiaié pedig 36 millió volt. Nem számítva a később Oroszország által elfoglalt Oczakovot, Besszarabiát és Budsákot s az Ausztria birtokába jutott Bukovinát, melyeknek különben gyér volt a népességük, a Balkán országainak körülbelül csak ma van annyi lakosságuk (összesen 23.186,000), mint volt ezelőtt 130—140 évvel. Csakhogy ez a népesség ma egészen másképp van megoszolva, mint a XVIII. században. Ma a népességnek csaknem fele (11·1 millió) Romániára, Szerbiára és Görögországra esik, holott a XVIII. században a Balkán közepe felé tömörült a lakosság s Ruméliában, Macedoniában, Bolgárországban laktak legsűrűbben. Különösen Ruméliának és Macedoniának volt sűrű népessége. Konstantinápolynak akkoriban $1\frac{1}{2}$ millió lakosa volt, Drinápolynak, mint említettük, 150 ezer, Filippopolisnak 120 ezer, Szalonikinak, Szkutarinak és Janinának 100—100 ezer; Szaloniki kivételével (ma 150 ezer) mindegyik hanyatlott, Konstantinápoly a XIX. század elején lecsúszott fél millióra s ma sem éri el az egy milliót (legutóbbi adat 1885-ből: 873,565), Drinápolynak felényi (71 ezer), Filippopolisnak (36 ezer) és Janinának (30 ezer) harmadrész lakosa van, mint volt egykor, Szkutarié pedig leoldvadtt $\frac{1}{5}$ -re (20 ezer). Gallipolit, Rodostot s a bolgár városokat már fentebb említettük, itt felhozzuk még Szerajevot (egykor 70 ezer, 1885: 26,268, 1895: 41,173) s a thesszaliai Larisszát (régén 30 ezer, ma 10 ezer), melyek mind a mellett tanuskodnak, mennyire elzúllott a balkáni városok régi iparüző és kereskedő népessége egyfelől az angol verseny, másfelől a XIX. századbeli zavarok következtében. Hogy a városi lakosságnak tekintélyes része törökökből állt, arról több adat tanuskodik. Így Baksics szerint Szófiában 30 ezeren fölül volt a számuk, Ruscsuk (15 ezer), Razgrad (7 ezer), Várna (10 ezer) csaknem tiszta török város volt, Nikápolyban 8 ezeren laktak. A városi lakosság csökkenésével tehát fogyott a törökség száma is. Ha tehát a mai európai török tartományok lakossága 6 millióra tehető, a XVIII. században legalább is volt 10 millió, a melyből körülbelül $\frac{1}{4}$ részt lehet a törökségre számítani (ma $1\frac{1}{4}$ millió,

régebben valami $2\frac{1}{2}$ millió). Tömegesebben laknak még Bolgárországban, hol a háború előtt közel 1 millió török volt, a kivándorlás következtében azonban leolvadt a számuk 570 ezerre. Ezenkívül Romániában (főleg Dobrudában) van még 45 ezer tatár, Thesszaliában 20 ezer török, Szerbiában, Boszniában és Adakalehban is maradt valami 20—30 ezer. A rumelioták (európai ozmánok) száma e szerint legfőlebb 2 millió, mely a szeldsuk ozmánokon s eltörökösödött szláv, görög, albán és örmény renegátok ivadékein kívül más török elemeket is foglal magában, úgymint a Krim elfoglalása után Oroszországból több ízben kivándorolt krimi és nogaj tatárokat s a Macedoniában már régebben megtelepedett 230 ezer turkománt (jürük); ezenkívül nagyon valószínű, hogy a bolgárországi törökség alakulásában igen jelentékeny része volt a XIII—XIV. századbeli aldunai kunoknak is. Ez a 2 milliónyi lélekszám azonban kisebb a régebbi becsléseknél. 1860—70 közt 2.100.000-re, 1830 körül 2.300.000-re tették a törökök számát, míg a XVIII. század második harmadában 3—4 millióra mehetett.

Hasonló jelenségeket tapasztalunk ázsiai Törökországban is, melynek lakossága, Arábiát is beleszámítva, a XVIII. században Deesy szerint 36 millió volt. Arábia népességét régebben 12 millióra tették, így a tulajdoképen török részekre esik 24 millió vagy levonva az Oroszország által időközben elfoglalt kaukázusi és örmény részeket, valami 22 millió. De ugyanezen területen ma csak 16 millió lelket vesznek föl, melyből $9\frac{1}{2}$ millió esik a törökség tulajdonképeni területére, Kis-Ázsiára, úgy hogy valami 30%-kal kisebb ma a népesség, mint a XVIII. században.

Ázsiai Törökországban is a városok szolgáltatják a kétségtelen bizonyosságot a megromlott viszonyokra. A városok közül csupán Szmirna (a XVIII. században 100 ezer, ma 225 ezer) fejlődött s az előbb jelentéktelen Beirut emelkedett föl 120 ezer lakosú nagy várossá. De már Diarbekir, melynek a XVIII. század közepén 400 ezer lakosa volt, lesülyedt 47 ezerre, Aleppo 350 ezerről félszázad alatt a XIX. század kezdetéig 200 ezerre s erről a jelenlegi 127 ezerre; Damaskusnak a XVIII. században volt 200 ezer lakosa, ma csak 154 ezer; Bagdad, Baszrah, Brüssza 150 ezer lakosú városok voltak. Az első a XIX. század közepéig leszállt 70 ezerre s csak újabban emelkedett föl ismét 145 ezerre, Baszrah annyira lesülyedt, hogy a század dereka felé nem volt több 4—5 ezer lakosánál, ma azonban ismét 40 ezer, míg Brüsszának fokozatos csökkenéssel a XIX. század első felében 100 ezer, ma pedig 75 ezer lakosa van; 100 ezer lakosa volt a XVIII. században Erzerumnak (1828-ban 80 ezer, 1875: 60 ezer, ma 39 ezer), Trapezuntnak (1875: 45 ezer, ma 35 ezer), Tokatnak (ma 25 ezer) és Hamahnak (ma 43 ezer); Angora a XIX. század huszas éveitől maig 50 ezerről 37 ezerre

hanyatlott. Ebben a sülyedésben ázsiai Törökország minden népe részesedett, de legjobban a törökség, melynek rovására újabban a görög, örmény és arab elem, sőt részben a kurd is kezd terjeszkedni,¹ úgy hogy a 60-as években fölvelt $10\frac{3}{4}$ milliónyi anadoliai és kurdisztani törökségből ma nincs több 9 milliónál, bár azóta valami 200 ezer tatárt telepítettek le s ezenkívül a Bolgárországból kivándorolt törökség nagy része is Anadoliába vonult, közülök a tatárok Szíriában, a Libanon és Antilibanon körül alapítottak gyarmatokat. Szíriában a hivatalnokokon kívül csupán ezen bolgár tatárok alkotják a török elemet.

Az anadoliai (aidini, engürüi, koniai, kasztamuni és sivaszi) törökség három csoportra oszlik, ú. m. az északi vagy kasztamboli, nyugoti vagy khudavendkiari és déli vagy karamani csoportra. Legtisztább a karamani, míg a nyugoti és északi csoportban erősen jelentkezik az a régi kisázsiai görög-phryg jelleg, mely fölött a törökség már a XI. századtól kezdve elhelyezkedett, a mikor t. i. legelőbb hatoltak be Togrul bég szeldsukjai Rum területére. Ezekből a szeldsukoktól való a törökség legrégibb rétege, melyhez másfél századdal később, a XIII. század elején, a dinasztia ősenek, Szulejman sahnak 50 ezer családból álló népe járult. Mindegyik Khoraszánból nyomult előbbre északi Perzsián és Örményországon át s már első feltűnésekor át volt hatva irán elemektől. Összes számuk körülbelül 8 millió. Ezeken kívül van még valami fél millió nomád s újabban bevándorolt tatár, ú. m. a már említett libanoni és antilibanoni tatárok, az aidini jürükök (valami 200 ezer) és takhtadsik, a szmyrnai türkmének, göcsemenek, az azerbejdساني eredetű kizilbasok, az antitaurusi afsarok, a krimi háború után Adana környékén megtelepedett s 20 ezer családból álló nogajok maradványai (ma 2 ezer család) s az örményországi 410 ezer török nélkül tehát $8\frac{1}{2}$ millióra tehetni az anadoliai törökök számát, míg a XVIII. század második felében az akkori népességi viszonyokból ítélve, legalább is 12 millió volt.

Az ozmánokhoz számítandó még az a körülbelül 300 ezer kulugli, kik a török birodalom afrikai részeiben, Egyiptomban, Tripoliszban és Tuniszbán a régi török hivatalnokok maradványai.

Összegezve ezen adatokat, kitűnik, hogy az ozmánok jelenlegi száma körülbelül 11 millió, míg 1760—80 körül legalább is 15 millió volt. Az 1780—1820 közti zavarok alatt lesúlyedt $7\frac{1}{2}$ millióra; a hatvanas években volt 12.800.000, azóta ismét megfogyott a számuk.

2. Az azerbejdساني törökök az ozmánok legközelebbi rokonai s mint ezek, szeldsuk-turkomán eredetűek. Laknak Perzsia Azerbejdсан és Mazenderan

¹ Archiv für Anthropologie 1899. XXVI. k. 213. l.

tartományaiban s innen átnyulnak Transkaukaziába, a bakui, jelizavetpoli és eriváni kormányzóságokba, kisebb számmal Perzsia és Transkaukázia egyéb részeiben is előfordulnak, így Khoraszanban, Teherán, Kerman s Hamadan környékén, Farszban, Daghesztánban és Tifliszben. Összes számukat a Kaukázusban Seidlitz 975,700-ra tette, 1881-ben volt 1.060,000, jelenleg körülbelül $1\frac{1}{4}$ millió. Ennyi lehet a perzsiai törökség száma is. Ehhez járul még Török-Örményországban 410 ezer turkomán s Afghanisztánban 75 ezer kizilbas és 100 ezer török és turkomán, úgy hogy az azerbejdáni törökség kerek számban valami 3 millió före megy. Tekintve, hogy a XIX. század eleje óta Perzsia népessége nem igen szaporodott (akkori utazók 548 ezerre becsülték a nomad turkománok s 400 ezerre a megtelepült törökök számát), ázsiai Törökországra pedig $1\frac{1}{2}$ millió turkománt vagyis armeniai és kurdisztani törököt vettek föl, kiknek kétharmada azóta orosz alattvaló lett: arra a végkövetkeztetésre jutunk, hogy az azerbejdáni törökség számában a lefolyt száz év alatt alig történt változás.

Nagy Géza.

ÚJABB SUMIR SZÓSZEDET.

(Harmadik közlemény.)

Ga, *ga* = ürmérték (GBI. 8. és HSL. 5—48.) | *ga* = csecs, emlő (HSL. 113—18.) | *ga* = ház; nemzeni, szülni, csinálni; létezni; elzárni; megragadni (HSL. 17—197. és 87—145/150.) | *ga* = alak, forma, alapzat, fekvés, terület (GF. II. 12.) | *ga* = faalkotmány; csinálni, építeni (Del. 120., RS. IV. 44., XI. 1.) | *ga* = állítani, feküdni, fektetni; tenni, letenni, ültetni (OBI. 53.⁴ jegyz.) | *ga* = csinálni (RA. IV. 48., IV. 28.) | *ga*- előrag helyettesíti legtöbbször a praecativ-forma egyes számú I. személyénél a *hi*- előragot (HSL. 119—32.) | *-ga* = egyes III. szem. birtokos névmás-rag; p. o. *nin-ag-ag-ga* = műv-e-i (KB. III/1 115., I. 6.) | *szag-ga* = csúcs-a (U. o. 96. 4. II. 3.) | *-ga* = -ban, -ben, -an, -en, -on; -val, -vel (GBV. 48.; GF. III. 6.) | *-ga* = genitivrag -*g* végbetűjű szavaknál (RS. V. 67., III. 7.) | *-ga* = phoneticus kiegészítő -*g* végbetűjű szótöknél (KB. III/1. 88. c. 1. 6.) | *ga* = félmult időképző *g* végbetűjű igéknél (RS. V. 70., VI. 1.) | *-ga* = mult-részesülő-képző utórag -*g* végbetűjű igéknél (UB. II. 1., GD. III. 3. stb.) | *ga-an-ku* = enni akarok (HSL. 119—27.) | *gab* = emlő (KB. VI. 279.⁹ jegyz.) | *gab* = repeszteni (HSL. 13—151.) | *gab* = kiváltani, megoldani; balra (W. 54., és GB. VII. 29.) | *gab* = belekezdni, hozzáfogni (RS. V. 73—16.) | *gab-MIŠ* = mell-disz, mell-ék (Meissner 76—34.) | *gab-ri* = másodlat (KB. IV.